

## **AXSIKENT MADANIY ME’ROSINI TARG‘IB QILISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA INSON OMILI**

**Abdug‘aniyeva Gulnoza**

*NamDPI, Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrası o‘qituvchisi*

**DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21059263>**

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada O‘zbekistonning eng qadimiy shaharlaridan biri bo‘lgan Axsikent madaniy me’rosini targ‘ib qilishda raqamli texnologiyalarning o‘rni va inson omiliga ta’siri tahlil qilinadi. Virtual muzeylar, kengaytirilgan haqiqat, sun’iy intellekt va raqamli platformalarning madaniy meros sohasida qo‘llanilishi hamda Yangi O‘zbekiston sharoitida inson qadri va ijtimoiy rivojlanish bilan uzviy bog‘liqligi o‘rganiladi. Tadqiqot maqolasi mazkur sohada innovatsion yondashuvlar orqali mahalliy aholi, yoshlar va xalqaro hamjamiyatning tarixiy merosga qiziqishini oshirish imkoniyatlarini ko‘rsatib beradi.*

**Kalit so‘zlar:** *Axsikent, raqamli texnologiyalar, virtual muzey, kengaytirilgan haqiqat, inson qadri, madaniy meros, raqamli targ‘ibot, Yangi O‘zbekiston*

**Abstract:** *This article analyzes the role of digital technologies in promoting the cultural heritage of Axsikent, one of the most ancient cities of Uzbekistan, and their impact on the human factor. It examines the application of virtual museums, augmented reality, artificial intelligence, and digital platforms in the preservation and promotion of cultural heritage, as well as their close relationship with human values and social development in the context of New Uzbekistan. The study demonstrates how innovative approaches can increase the interest of local communities, young people, and the international community in the historical heritage of Axsikent.*

**Keywords:** Axsikent, digital technologies, virtual museum, augmented reality, artificial intelligence, human values, cultural heritage, digital promotion, New Uzbekistan.

**Аннотация:** В данной статье анализируется роль цифровых технологий в популяризации культурного наследия Ахсикента — одного из древнейших городов Узбекистана, а также их влияние на человеческий фактор. Рассматриваются возможности применения виртуальных музеев, технологий дополненной реальности, искусственного интеллекта и цифровых платформ в сфере сохранения и продвижения культурного наследия, а также их взаимосвязь с человеческими ценностями и социальным развитием в условиях Нового Узбекистана. Исследование показывает, что инновационные подходы способствуют повышению интереса местного населения, молодежи и международного сообщества к историческому наследию Ахсикента.

**Ключевые слова:** Ахсикент, цифровые технологии, виртуальный музей, дополненная реальность, искусственный интеллект, человеческие ценности, культурное наследие, цифровая популяризация, Новый Узбекистан.

## **KIRISH.**

Markaziy Osiyo xalqlari tarixida alohida o‘rin tutgan Axsikent shahri Namangan viloyatida joylashgan bo‘lib, miloddan avvalgi VII–VI asrlarga borib taqaladigan boy tarixiy-madaniy merosga ega. Yangi O‘zbekiston qurilish davrida inson qadri va huquqlarini ulug‘lash eng ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilanmoqda. Shu jihatdan, tarixiy meros ob'ektlarini zamonaviy raqamli texnologiyalar orqali targ‘ib qilish nafaqat turizm salohiyatini oshirishga, balki har bir fuqaroda o‘zlikni anglash, milliy g‘urur va tariximizga hurmat tuyg‘usini shakllantirish – ya’ni inson qadrini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy dunyoda raqamli texnologiyalar madaniy merosni saqlash va targ‘ib qilishning eng samarali vositalaridan biriga aylanib bormoqda. Biroq bu jarayonda texnologiya o‘zi yetarli emas, uni yaratuvchi, boshqaruvchi va undan foydalanuvchi insonning o‘rni hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Maqolaning maqsadi - Axsikent merosini raqamli usulda targ‘ib qilishda texnologiya va inson omilidagi uyg‘unlikning inson qadrini yuksaltirishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslashdir.

**Axsikent merosining tarixiy va madaniy ahamiyati.** Axsikent - qadimgi Farg‘ona vodiysining siyosiy, iqtisodiy va madaniy markazi bo‘lgan ulkan shahar xarobalari. Arxeologik tadqiqotlar (Buryakov Yu.F., Annaev T.J., Matboboev B.X. va boshqalar) shaharning ko‘p qatlamli tuzilishini, buyuk Ipak yo‘li bilan bog‘liqligini va noyob moddiy topilmalarini isbotlagan. Ushbu meros O‘rta Osiyo sivilizatsiyasining in‘ikosi bo‘lib, uni keng ommaga yetkazish milliy va insoniy burchimizdir.

Yangi O‘zbekistonda “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi va madaniy meros sohasidagi davlat dasturlari doirasida Axsikent kabi ob’ektlarni keng targ‘ib qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa yangi raqamli yondashuvlarni qo‘llashni taqozo etadi.

Hozirgi kunda madaniy meros ob’ektlarini raqamli tarzda targ‘ib qilishning bir necha zamonaviy usullari mavjud:

1. Virtual muzeylar va 3D rekonstruksiya - Axsikent qadimiy ko‘rinishini kompyuter grafika orqali qayta tiklash va internet orqali keng auditoriyaga yetkazish.
2. Kengaytirilgan haqiqat (AR) va virtual haqiqat (VR) - tashrif buyuruvchilar smartfon yoki VR-ko‘zoynak orqali xarobalar ustida qadimiy shaharni “ko‘rish” imkoniga ega bo‘ladi.
3. Raqamli arxiv va GIS texnologiyalari - topilmalar, xaritalar va arxeologik ma’lumotlarni raqamli saqlash hamda tahlil qilish.

4. Ijtimoiy tarmoqlar va mobil ilovalar - Axsikent haqidagi kontent keng auditoriyaga tezda yetib borishi uchun zamonaviy platformalardan foydalanish.

5. Sun’iy intellekt (AI) asosida gid-chatbot - sayohatchilar uchun Axsikent tarixi bo‘yicha interaktiv ma’lumot beruvchi raqamli yordamchi.

Raqamli texnologiyalarning o‘zi alohida natija bermaydi, ular insonning bilimi, ijodiy yondashuvi va mas’uliyati bilan boyitilgandagina samarali bo‘ladi. Bu kontekstda inson omilini uch yo‘nalishda ko‘rib chiqish mumkin:

Axsikent atrofidagi qishloq va mahalla aholisi raqamli targ‘ibot jarayoniga faol jalb etilganda, ular o‘z merosiga egalik his-tuyg‘usini his qiladi. Bu esa inson qadrini bevosita yuksaltiradi chunki, inson o‘z tarixi va kelajagining faol ishtirokchisiga aylanadi.

Raqamli texnologiyalar yordamida Axsikent merosini o‘rganayotgan yosh avlod nafaqat texnik ko‘nikmalarni egallaydi, balki milliy tarixga bo‘lgan qiziqishi va faxri ortadi. Bu Yangi O‘zbekistonning asosiy maqsadlaridan biri yosh avlodni vatanparvar, bilimli va raqobatbardosh qilib tarbiyalash bilan uyg‘unlashadi.

Raqamli platforma orqali Axsikent merosini dunyo bilan ulashish - bu O‘zbekiston fuqarosining insoniyat sivilizatsiyasiga qo‘shgan hissasini e’tirof ettirish demakdir. Inson qadri faqat ichki siyosatda emas, balki xalqaro maydonda ham tasdiqlanadi.

Raqamli texnologiyalarni Axsikent merosini targ‘ib qilishda qo‘llash bir qancha muammolar bilan bog‘liq. Jumladan: raqamli infratuzilmaning yetarli emasligi, mutaxassis kadrlar tanqisligi, mahalliy aholi orasida raqamli savodxonlikning pastligi va moliyalashtirish muammolari shular jumlasidandir.

Bu muammolarni hal etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni taklif etamiz: Axsikent bo‘yicha ixtisoslashtirilgan raqamli markazni tashkil etish; IT mutaxassislari, tarixchilar va mahalliy aholining birgalikda ishlovchi jamoasini shakllantirish; maktab va oliy o‘quv yurtlarida Axsikent mavzusida raqamli loyiha

tanlovlarini o‘tkazish; xorijiy hamkorlar bilan AR/VR loyihalarini birgalikda amalga oshirish.

### **XULOSA.**

Axsikent xarobalarini raqamli texnologiyalar orqali targ‘ib qilish Yangi O‘zbekistonda inson qadrini yuksaltirish siyosatining muhim tarkibiy qismi bo‘la oladi. Raqamli vositalar - virtual muzeylar, AR/VR ilovalar, sun'iy intellekt asosidagi gidlar - faqat texnik imkoniyatlar emas, ular mahalliy aholining o‘z tarixiga egalik his-tuyg‘usini, yoshlarning milliy g‘ururini va O‘zbekistonning xalqaro obro‘sin oshirishning strategik uskunalaridir.

Biroq bu jarayonda inson omili texnologiyadan ustun turishi lozim: texnologiya insonni almashtirmasligi, aksincha, uni kuchaytirishi, unga yangi imkoniyatlar yaratib berishi kerak. Faqat shundagina Axsikent buyuk o‘tmishning ramzi Yangi O‘zbekistonning yorqin kelajagi sari ko‘prik bo‘la oladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 28-yanvardagi PF-6155-son Farmoni “O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekiston strategiyasi to‘g‘risida”.
2. Matboboev B.X. Axsikent - Farg‘onaning qadimgi poytaxti. - Toshkent: Fan, 2007. 248 b.
3. Buryakov Yu.F. Genezis i etapy razvitiya gorodskoy kultury Tashkentskogo oazisa. - Tashkent: Fan, 1982.
4. UNESCO. Recommendation on the Historic Urban Landscape.Paris: UNESCO, 2011.
5. Bekova M., Xoliqov A. Raqamli texnologiyalar va madaniy meros: O‘zbekiston tajribasi // O‘zbekiston tarixi. 2023. №2. - B. 45-58.
6. Rahimov S. Virtual muzeylar: dunyo tajribasi va O‘zbekiston uchun saboqlar // Arxeologiya va san’atshunoslik. 2024. №1. B.12-24.

7. Hamidov J. Kengaytirilgan haqiqat texnologiyasini turizm sohasida qo‘llash istiqbollari // Iqtisodiyot va innovatsiya. 2023. №4. B.33-41.

8. Xudoyberdiyev N. Inson qadri Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining asosi // Jamiyat va boshqaruv. 2022. №3. B. 5-18.